

Mienskip en de toekomst van de democratie

*Het herwinnen van de
menselijke rationaliteit*

Van conflictmaatschappij naar
participatiesamenleving

Gerik Roosma

ISBN: 9789461937926

Titel: Mienskip

Uitgegeven via: www.mijnbestseller.nl

Schrijver: Gerik Roosma

Inhoudsopgave

1. Van een conflictmaatschappij naar Mienskip	9
2. De bouwstenen van ons zelf.....	15
De menselijke geest wordt zich bewust	15
Het geheugen: van kennisformule tot voorstelling	19
Zelfbewustzijn is het gevolg van het je eigen maken van voorstellingen door ze emotioneel te bestempelen	20
Het belang van taal.....	21
3. De herkenning van onszelf en anderen en de gevaren van autisme	22
Het lichaamsbeeld	22
Herkenning van anderen als deel van onszelf; spiegelneuronen	23
Autistische stoornissen.....	25
4. De kracht van het onbewuste en hoe we deze kracht kunnen beheersen.....	29
Er is meer dan waar we ons bewust van zijn.....	29
Automatisme en het onbewuste	31
Hoe je de beste beslissing maakt	36
Creativiteit is het gevolg van controle over het onbewuste.....	38
5. De redding van de vrije wil	41
Wat is de vrijheid van de wil?.....	41
Valse argumenten tegen de vrije wil: het onbewuste staat buiten onze controle	43

Valse argumenten tegen de vrije wil: wat werkt voor een kikker werkt ook voor de mens	45
Valse argumenten tegen de vrije wil: bedrog is een bewijs van het ontbreken van een vrije wil	47
Wanneer hebben we een vrije wil?	49
6. De aangeboren goedheid van de mens.....	51
De creatie van onze moraal	51
Conformisme, vertrouwen en autoriteit	53
Het belang van rechtvaardigheid	56
Competitie en motivatie.....	59
7. De erkenning van emoties en onszelf	62
Angst.....	62
Vriendschap, liefde, compassie en empathie	64
8. De conflictmaatschappij	68
Het conflictmodel	68
Het conflictveld	73
Het geestenrijk van de conflictmaatschappij	75
Ongelovigen bestaan niet.....	76
Rationaliteit is enkel mogelijk in een bezielde verband	78
Niet God of de rede, maar het conflict is de autoriteit	79
9. Het kwaad uit de samenleving als gevolg van (on)beschaving	81
Het kwaad uit de natuur.....	81
Een open samenleving.....	82
De opgelegde onbeschaving.....	83

Controle en beschaving	88
10. Het kwaad in de mens	90
Wat is het moderne kwaad?	92
Laat alle valse hoop varen	93
Vrijheid is kiezen voor het goede	94
Rationalisaties van de rede	95
11. De omgeving van Mienskip	96
Mienskip als methode voor bezieling	96
Mienskip als methode om gevaren te onderkennen.....	97
Vergeving, berouw en geweldloosheid leiden naar Mienskip.....	100
De bedreigingen voor onszelf – onverstandigheid, ongematigdheid, elitisme en verval	102
12. Geweldloosheid	108
Een einde aan sociale angst.....	108
Herkenning in een ondermijnende omgeving	110
Ontmaskering	111
Illusies als gevolg van dreiging.....	113
Zonder intellectualisme lijd je aan het leven.....	114
Ontsnappen uit een getto	114
Opgelegde gelijkheid	115
Veiligheid	117
13. Controle	120
Eigenaarschap is onmogelijk bij misbruik.....	120

Het vergroten van het zelfbewustzijn en de richtlijnen voor ambitie	121
Bureaucratie als schijncontrole	122
14. De overwinning van de dood en de vergroting van het zelfbewustzijn.....	123
15. Bezieling en het herwinnen van gevoel	128
Een warme persoonlijkheid en het herwinnen van gevoel	128
Overgevoeligheid en een koude persoonlijkheid	130
Holisme en het helen van de ziel.....	132
Jezelf zijn	135
16. De zoektocht naar geluk	136
Geluk en gevoel	136
Geluksonderzoek.....	137
Geluk bij dieren	139
Toen geluk nog heel gewoon was	140
Zelfbeschadiging; zelfverminking en zelfmoord	141
Zelfhandicappen	144
Depressie	145
Verdriet	147
Dimensies van emoties.....	148
Is geluk het doel van het leven?	149
17. Cultuur en identiteit	152
De Westerse ziel	152
Culturele identiteit	153

Vrije maatschappelijke rollen	156
Minderwaardigheidscomplex	162
Integratie van migranten	165
18. Het eerlijke politieke verhaal	169
Het verhaal	169
Ethiek van participatie	171
Autoriteit en zelfbeschikking	174
De filosofie van kansen	176
Vooruitgangsgeloof	178
Tolerantie	179
Begrensd grenzeloosheid	180
Solidariteit met de menselijkheid en het neokolonialisme	183
Vertrouwen	184
Irrationaliteit van het liberalisme en het belang van vertrouwen.....	185
Vrijdenkers versus weldenkenden	187
Alternatieve feiten, onwaarheden en de vrijheid van informatie	190
19. Populisme	195
Politieke energie creëren met behulp van conflicten	195
Een succesvolle gelijkwaardige reactie vereist het verlaten van het conflictmodel.....	198
Gladiatoren zijn geen verlossers	198
Populisten als de duivel die het paradijs van de bestuurselite bedreigt	201
Bureaucratie als almachtige onmacht	202

De negatieve spiraal van ambitie in het conflictmodel	203
De opkomst van de ‘hoogopgeleide’ en de ideologie van de tweedeling	204
Een progressieve identiteit ontkent de progressieve waarden.....	206
Belangenvertegenwoordiging en het gevaar van emotie in de politiek	209
De uitsluiting van populistten	212
20. Democratisering van de rechtsstaat	213
De moraal van rechtvaardigheid	213
Vrijheid door verwijdering versus vrijheid in verbondenheid	214
Non-discriminatie en gelijkheid.....	216
Democratische rechten	220
Juridisch activisme voor een democratische maatschappij	223
Democratische quota’s.....	226
Selectie en duurzaamheid	228
Massa-immigratie.....	231
21. Participatiedemocratie	234
Het Verantwoordelijkheid-Macht-Risico-model.....	234
De democratie als zoektocht naar de beste adaptieve waarheid	237
Van conflictdemocratie naar participatiedemocratie	240
De menselijke maat	242
Het gebrekkige democratische gehalte van een liberale democratie	245
Investeren in vertrouwen bevordert innovatie en verhoogt het onderwijsniveau	248

De massamens en de consumptiemaatschappij	250
Het democratische midden	254
22. Zelfverwerkelijking en de heilheid van ons zijn.....	256
De gebrekkige zelfverwerkelijking in de westerse ideologie	256
De heilheid van ons zijn.....	261
De waarden in verbanden en vrijheid in verbondenheid en gelijkheid van kansen.....	265
De politiek als het verbinden van mensen die denken divergerende belangen te hebben.....	270

1. Van een conflictmaatschappij naar Mienskip

Wanneer waren wij groots? Toen er nog werkelijke samenwerking was en mensen gezamenlijk zochten naar succes voor allen. Toen wij elkaar niet omlaaghaalden en beperkten in onze menselijkheid. Deze tijd ligt niet in het verleden, maar in de toekomst. Het is een mogelijkheid waar elk eerlijk persoon naar dient te streven. Een ideale maatschappij is een participatiesamenleving waarin iedereen kan en wil meedoen. Er heerst vrijheid in verbondenheid en gelijkheid van kansen. Het fundament van een dergelijke maatschappij wordt gevormd door een cultuur die de waardigheid van elke deelnemer eert en waar iedereen volwaardig in participeert. De huidige samenleving is echter een maatschappij die gebaseerd is op conflicten en daarmee verre van ideaal.

Het fundament van de huidige Nederlandse maatschappij is het conflict; conflicten tussen instituties, tussen groepen, tussen mensen, tussen man en vrouw. In elke menselijke omgeving zijn er verschillen tussen individuen, maar de cultuur van een gemeenschap wordt niet bepaald door deze individuen maar door de wijze van interactie met elkaar. Onze maatschappij is doelbewust zodanig ingedeeld dat het conflict centraal staat, waarbij de één tegenover de ander staat. Het principe van een conflictgebaseerd systeem brengt geen balans maar duwt de samenleving juist uit evenwicht. In een sociale omgeving van gelijken gaan conflicten niet om de macht maar om het conflict zelf. Deze conflicten escaleren uiteindelijk en men daalt af in het conflictmodel zodat de uitkomst is dat iedereen verliest. In een duurzame en vreedzame samenleving moet het evenwicht in de maatschappij niet gebaseerd zijn op conflict maar op inclusiviteit en participatie. Hiervoor dienen allen die een onderdeel zijn van de maatschappij toegang te hebben tot alle relevante en succes bevorderende elementen van de gemeenschap. Een positieve cultuur gesteund door participatiegerichte en uitvoerende instituties en een rechtvaardige implementatie van de sociale rechten die mensen vrijheid in verbondenheid bieden maakt dit mogelijk. Als iedereen meedoet en succes van de één bevorderlijk is voor dat van de ander dan kijkt iedereen vooruit en niet omlaag of omhoog.

Het conflictmodel wordt gekenmerkt door een sociale omgeving die de menselijkheid ondermijnt in de competitie met anderen waarbij de strijd

gaat om afnemend bezit en het verwerven van status in plaats van dat er werkelijke groei plaatsvindt. Succes wordt zodoende behaald door het de ander te ontnemen. Als gevolg hiervan gaan mensen vrijheid proberen te vinden via verwijdering in plaats van in verbondenheid. De onmenselijke omgeving zorgt ervoor dat mensen eruit wegvlugten. In de huidige Nederlandse maatschappij staat niet de mens centraal en ook niet de macht. In plaats daarvan staat het conflict centraal, wat tot de meest onmenselijke samenleving leidt. In het conflictmodel zijn er drie fasen te onderscheiden die onvermijdelijk één voor één worden doorlopen tenzij men overgaat naar het participatiemodel. De fasen zijn: verwijdering, onderdrukking en desintegratie. In de eerste fase streeft iedereen naar persoonlijk, egoïstisch, succes en probeert men elkaar te vermijden. In de tweede fase probeert men een conflict met de ander te winnen ook al gaat dat ten koste van de ander. In de derde fase is er geen sprake meer van winst, maar is het doel dat de ander verliest ook als dit het eigen verlies betekent.

In de politiek heersen tegenover elkaar staande posities van links versus rechts en conservatief versus progressief die hun bestaansrecht krijgen door hun onderlinge tegenstelling. Het leidt echter tot blikvernaauwing waarbij men het algemeen belang uit het oog verliest. De huidige politieke strijd staat in wezen ver af van werkelijke politiek, maar is eerder een bokswedstrijd waar gladiatoren elkaar de, beperkte, hersens inslaan en daarvoor worden toegejuicht door gefrustreerde, laffe en dronken supporters die beperkt worden door de conflicten en hier niet bovenuit durven stijgen. Het is geen werkelijke strijd om de macht maar een spel gebaseerd op conflict. Eerlijke politiek draait echter om het vertegenwoordigen van de belangen van iedereen zonder dat men slachtoffers inzet om anderen te beperken. De politieke instituties moeten niet tegenover elkaar staan en hun legitimatie uit hun onderlinge conflicten halen, maar zouden juist gericht moeten zijn op eerlijke samenwerking zonder dat men de posities gaat gebruiken voor het behoud en de uitbreiding van voorrechten. Ook het parlement dient niet conflict gebaseerd te zijn want dan is er geen sprake van werkelijke controle maar is er slechts een toneelstukje waarbij het conflict de deelnemers bestaansrecht geeft.

De huidige Nederlandse maatschappij wordt gedefinieerd door middel van conflictvelden. Elk persoon en onderdeel van de maatschappij heeft van

zichzelf een grotendeels kleine en verwaarloosbare invloed. Het is het conflictveld dat eenieder genereert die deze invloed, en zo onze samenleving, vormt. Een groot nadeel hiervan is dat men als het ware tegen de golven in moet leven waardoor mensen van elkaar en van zichzelf verwijderd raken. Samenwerking is zo een illusie en waarheidsvinding betekent eenvoudigweg het volharden in het eigen gelijk zelfs als ze schadelijk zijn voor iedereen, inclusief de eigen persoon. Daarnaast maakt het de maatschappij hoogst onvoorspelbaar, omdat de interactie tussen de conflictvelden interferentiepatronen genereren die onverwachte (on)mogelijkheden creëren. Conflictvelden zijn daarmee ethisch onverantwoord omdat ze de volwaardige en volledige participatie verhinderen, mensen van zichzelf vervreemden en tot desintegratie leiden. Deze conflictvelden zijn maatschappelijk even echt als de menselijke individuen die de samenleving vormen. De conflicten zijn weliswaar echt maar ze zijn niet tastbaar. Daarnaast zijn de gevolgen onoverzichtelijk. Dit zorgt voor een grote onzekerheid. Het bestrijden van conflicten is tevens moeilijk omdat niet elk conflict even schadelijk is en sommigen juist een positieve impuls kunnen geven. De onderlinge interactie van de conflictvelden leidt tot een onvoorspelbare situatie die met geen supercomputer te berekenen valt.

De conflictgebaseerde wereld wordt beheerst door onbepaaldheid die als een oneindige reeks schaduwen aanwezig is. De maatschappelijke problemen zijn zodoende als schaduwen die een succesvol leven van de bevolking ondermijnen. Zolang men dergelijke problemen niet kan benoemen is er geen mogelijkheid om ze aan te pakken en blijven ze als schaduwen bestaan waar ze hun vernietigende werk op de achtergrond uitvoeren. Deze schaduwen zijn niet onschadelijk of irrationeel, want ze creëren een grote angst die volkomen terecht is want elke schaduw kan schadelijk zijn, terwijl men niet weet welke nu precies het gevaar vormen. De problemen blijven bestaan en zijn in hun schaduw-vorm zelfs groter en ernstiger dan wanneer ze benoemd zouden worden. Als de problemen niet benoemd worden en als schaduwen blijven voortbestaan dan blijven de problemen gewoon bestaan, maar worden de oplossingen geen werkelijkheid.

Veel conflictvelden zijn beperkt in omvang en enkel gericht op een individu of kleine organisatievorm. Wanneer er echter een groot aantal

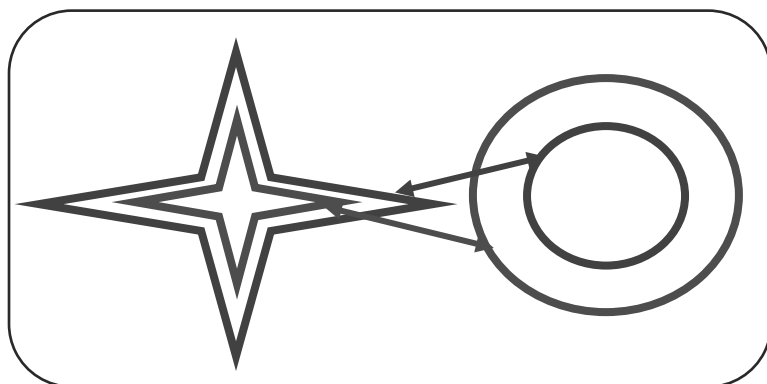
conflictvelden is die met elkaar reageren dan kan er voldoende conflictenergie ontstaan die vervolgens grote schade aanricht. In zekere zin promoveren de conflictvelden daarmee van schaduwen tot geesten. Wanneer dit het geval is dan zijn de conflicten niet meer te stoppen door de betrokken individuen, maar is er gerichte, maatschappelijke samenwerking nodig om deze situatie te de-escaleren. Het bestrijden van dergelijke 'geesten' leidt van zichzelf echter ook tot nieuwe conflicten. Deze kunnen de gevaren verminderen of verhogen.

Eerlijke leiders dienen boven de conflicten uit te stijgen die de belangen van iedereen schaden. Zij dienen te werken aan een samenleving waar niet het conflict maar de potentiële mens centraal staat. In een conflictmaatschappij draagt iedereen een masker om zichzelf te beschermen tegen aanvallen. Het zorgt er echter ook voor dat niemand elkaar herkent waardoor er van een werkelijk samenleven geen sprake is.

De conflictmaatschappij zorgt ervoor dat we onze rationaliteit verliezen. Debat is niet gericht op het zoeken naar een gezamenlijke waarheid maar op het winnen van een competitie ten koste van de ander. Argumenten worden gezocht en geëvalueerd om de ander te verslaan en niet om een probleem op te lossen. Onderzoekers die werken vanuit het conflictmodel zijn wapenleveranciers die de oorlog in de conflictmaatschappij met pseudowetenschappelijke argumenten voeden. De waarheden van de verschillende conflicterende partijen lopen ver uiteen en zijn vaak tegengesteld. Deze waarheden beschrijven niet de objectieve werkelijkheid maar die van de omgeving zoals die is gecreëerd door het conflict. Het conflictgebaseerde wereldbeeld is echter niet rationeel en alleen de waarheid omdat het mensen in staat stelt zich staande te houden. De onvermijdelijke escalatie van het conflict zorgt ervoor dat men steeds irrationeler wordt. Werkelijke waarheidsvinding is zodoende niet mogelijk bij conflicten.

Het herwinnen van een rationeel inzicht in de wereld is een cruciaal onderdeel van Mienskip en het afwijzen van de conflictmaatschappij. Niet slechts onze emotionaliteit maar zeker ook onze rationaliteit is wat ons tot een volwaardig mens maakt en meester over onze toekomst. In een conflictmaatschappij is iedereen redeloos, radeloos en reddeloos verloren.

In de volgende hoofdstukken wordt besproken hoe we de menselijke rationaliteit weer kunnen herwinnen op individueel, maatschappelijk en politiek vlak. Het boek is in drie delen verdeeld. Het eerste deel omvat de hoofdstukken twee tot en met zeven en behandelt de mens. Het tweede deel van het boek omvat de hoofdstukken acht tot en met zeventien en behandelt de maatschappij. Het derde deel omvat de hoofdstukken achttien tot en met tweeëntwintig en behandelt de politiek.

Conflict-participatie barometer;
Hoe groter het conflict hoe kleiner de participatie.

I

De menselijke natuur

2. De bouwstenen van ons zelf

In dit boek ga ik ervan uit dat de geest ontstaat vanuit de hersenen, maar dat hersenen en geest niet hetzelfde zijn; **wij zijn niet ons brein, maar onze geest**. De opkomst van moderne hersenscantechnieken heeft een schat aan waardevolle informatie opgeleverd over de werking van de hersenen en hoe de menselijke geest hieruit voort kan komen. De hoofdstukken van het eerste deel van dit boek zullen de belangrijkste bouwstenen voor het menselijke denkproces behandelen.

De hersenen zijn opgebouwd uit neuronen. Dit zijn speciale cellen die anders zijn dan alle andere lichaamscellen doordat zij door middel van elektrochemische signalen in staat zijn om opdrachten te geven aan andere cellen en op die manier de toestand van die cellen kunnen veranderen. Neuronen vormen netwerken, en deze diverse netwerken zorgen tezamen voor het ontstaan van de geest. Het bezit van netwerken van neuronen is niet voorbehouden aan de mens. Ook de meeste andere dieren bezitten deze netwerken in meer of mindere mate. Hieruit volgt dat het waarschijnlijk is dat ook zij een geest hebben, dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld planten of ééncelligen die geen gespecialiseerde neuronen hebben ontwikkeld om te dienen als basis van een geest. De menselijke hersenen werken als een eenheid en zijn tegelijkertijd opgebouwd uit verschillende delen die elk een aparte functie uitvoeren. Zoals alle andere menselijke kenmerken zijn ook de hersenen het resultaat van een lang proces van evolutie. De oudste delen van de menselijke hersenen hebben we gemeen met de reptielen. Zij missen echter de uitgebreide hersenschors waardoor hun geestelijke capaciteiten ver achterblijven bij die van de mens. **De evolutionair recentere hersengebieden hebben de oudere echter niet vervangen. In plaats daarvan werken ze nauw met elkaar samen.** Deze samenwerking zorgt ervoor dat de primitievere delen van de hersenen zich kunnen blijven bezighouden met de levensregulering, terwijl de modernere hersendelen de overleving op een hoger niveau kunnen dienen.

De menselijke geest wordt zich bewust

De menselijke geest komt voort uit de hersenen maar is hier niet aan gelijk. De fysieke hersenen bestaan uit netwerken van neuronen die

elektrochemische signalen afgeven en zo andere cellen opdrachten geven. **De elementaire deeltjes van de hersenen zijn weliswaar elektrochemische signalen, maar de elementaire deeltjes van de geest zijn daarentegen voorstellingen.** Het meest wonderbaarlijke van de hersenen is dat wanneer netwerken van neuronen met elkaar worden verbonden in grotere netwerken er automatisch een geest ontstaat. De elementen waaruit de geest is opgebouwd zijn voorstellingen. Voorstellingen, ook wel representaties, kaarten of simulaties genoemd, zijn de elementen waaruit de geest is opgebouwd. **De meest elementaire voorstellingen zijn die van de lichaamsprocessen in het eigen lichaam.** Deze voorstellingen zijn representaties van de werking van de lichaamsprocessen. Dit betekent dat de hersenen de activiteiten van het lichaam in de hersenen representeren en dat dergelijke voorstellingen de basis vormen van de controle van ons lichaam. **Daarnaast maken de hersenen tevens representaties van alles dat zich binnen en buiten het lichaam bevindt en dat door onze zintuigen wordt waargenomen.** Ook de activiteiten van de hersenen zelf worden door diezelfde hersenen in kaart gebracht. De voorstellingen die dit alles genereert zijn de basis van de menselijke geest.

Dankzij de representatie van het lichaam in de hersenen zijn we in staat om informatie over de staat van onze lichaamsprocessen te verkrijgen en deze processen te controleren. Een belangrijk begrip in deze lichaamsbeheersing is 'homeostase'. Volgens het Nederlands woordenboek is homeostase:

*“ 1. het vermogen van een organisme milieu-invloeden die de levensfuncties belemmeren, binnen bepaalde grenzen te compenseren.
2. het in evenwicht zijn van alle functies in het lichaam, zoals het constant houden van de bloeddruk, de pH van het bloed, de aanpassingsmechanismen van het hart, de regulering van ademhaling, lichaamstemperatuur (thermoregulatie), kliersecretie, calciumhuishouding.”¹*

Homeostase is van vitaal belang om te zorgen dat een mens overleeft. De mens is een biologisch organisme en de marges waarbinnen leven mogelijk is zijn smal. Als het te koud of te warm wordt sterft een organisme. Ook zonder zuurstof is er geen leven mogelijk. Daarnaast zijn er nog talloze ~~andere parameters waarbinnen~~ chemische stoffen moeten blijven om

¹ <http://www.nederlands-woordenboek.com/homeostase/>

ervoor te zorgen dat een organisme overleeft. Leven is een wonder van de natuur maar het is ook een wonder dat zeer kwetsbaar is. **Het behouden van de homeostatische marges is een leidend principe voor elk biologisch organisme, dus ook voor de mens, omdat overleving anders niet mogelijk is.** Het in standhouden van leven en het zorgen voor het behoud van homeostase is noodzakelijk voor het overleven van elk biologisch organisme. Dit doel geldt daarom zowel voor de mens als voor de meest elementaire levende wezens. **Ook een enkele cel heeft een doel in zijn leven, namelijk overleven. Het elementaire doel van levende organismen, overleven, heeft geen hersenen nodig om dit doel te formuleren want het is van nature bij alle biologische organismen aanwezig. Dit doel kan gezien worden als een fundamenteel principe dat alle andere doelen richting geeft.** Een mens bereikt homeostase door het representeren van het lichaam in de hersenen en bewaart zo het evenwicht in het interne milieu van het lichaam. Dit heeft vele voordelen ten opzichte van een ééncellige die homeostase bereikt door een directe reactie op veranderende chemische omstandigheden. Het is namelijk gevaarlijk om pas te reageren als de homeostase al is verbroken en er een situatie is ontstaan waarin leven niet meer mogelijk is. Het is veel beter om te voorkomen dat dit gebeurt. Hoe complexer het lichaam en de omgeving hoe meer inspanning het vergt om homeostase te behouden en overleving te garanderen. **Drugs kunnen de homeostase voor de gek houden en zijn een groot gevaar voor het welzijn van een persoon. Doordat men de controle verliest over het eigen lichaam is het niet meer mogelijk om de juiste keuzes te maken en zo verliest men zijn vrijheid en komt de overleving in gevaar.** Een belangrijke methode om in te spelen op toekomstige problemen is om situaties die zich voor zouden kunnen doen te simuleren. De hersenen vormen zich een beeld van het lichaam op basis van de informatie die het lichaam aanlevert. Op basis daarvan worden opdrachten aan het lichaam gegeven om de homeostase te behouden. Het is echter incorrect om te veronderstellen dat de hersenen volledig apart staan van de rest van het lichaam. In plaats daarvan zijn ze onderling sterk verbonden en geïntegreerd. Het lichaam wordt weliswaar gerepresenteerd in de hersenen maar de hersenen hebben ook de mogelijkheid om verwachte lichaamssituaties te simuleren waarbij de waarden van de lichaamsprocessen virtueel worden aangepast. Op deze wijze is het mogelijk aanpassingen door te voeren voordat de situatie zich werkelijk voordoet. Een dergelijk mechanisme is zeer nuttig maar ook kwetsbaar omdat **ons**

denken over ons lichaam de homeostase danig in de war kan sturen. Het is dan ook van groot belang dat we een sterk zelfbeeld hebben en controle over ons onbewuste, zoals dat in de volgende hoofdstukken zal worden besproken. Op die manier zal ons denken geen schade toebrengen aan onze eigen lichamelijke gezondheid.

De menselijke hersenen zijn veel groter en complexer dan die van de meeste andere dieren. Desalniettemin zijn er veel overeenkomsten tussen de opbouw van de hersenen van mens en dier. De menselijke hersenen zijn het resultaat van een lange evolutie waarbij is voortgeborduurd op al aanwezige hersencapaciteiten en niet is begonnen vanuit het niets. Zo is de opbouw en werking van de hersenstam in wezen een erfenis van het reptielentijdperk een paar honderd miljoen jaar geleden. **Voor de creatie en juiste werking van de menselijke geest zijn drie belangrijke delen van de hersenen verantwoordelijk. Dit zijn de hersenstam, de thalamus en de hersenschors. De hersenstam is het oudste gedeelte en als eerste verantwoordelijk voor het behoud van de homeostase van het lichaam. Tevens is dit de plek waar de eerste aanzet voor het ontstaan van de geest en later het bewustzijn plaatsvindt. De menselijke hersenstam is in grootte en functionaliteit goed vergelijkbaar met de hersenstam van vele andere dieren. De hersenschors daarentegen is bij de mens vele malen groter en complexer dan bij andere dieren. De hersenschors is de plaats waar ons denkvermogen, ons geheugen en een groot deel van de bewuste en onbewuste processen voor het representeren van ons lichaam en de objecten erbuiten zich bevinden. Hier worden de lichaamsprocessen gerepresenteerd. De derde belangrijke hersenstructuur voor het vormen van onze geest is de thalamus. Dit hersengedeelte is een verbinding tussen de hersenstam en de hersenschors die alle sensorische gegevens die door het lichaam worden ontvangen, met uitzondering van de reuk, integreert en vervolgens doorstuurt naar de hersenschors.**

Zoals hierboven is besproken **ontstaat er automatisch een geest wanneer netwerken van neuronen met elkaar worden verbonden in grotere netwerken.** Deze geest is echter niet noodzakelijkerwijs ook een bewuste geest. **Het bewustzijn komt pas op als er een besef ontstaat dat de voorstellingen die de geest creëert de onze zijn. Aan de geest wordt dan in wezen een zelfproces toegevoegd.** Dit proces is het gevolg, en de oorzaak, van het feit dat er een relatie wordt gelegd tussen een extern object en het eigen organisme (onzelf). Het zelf wordt gecreëerd doordat de geest

voorstellingen van de interne en externe wereld maakt en dit zelfproces neemt vervolgens een controlerende positie in de geest in. Op deze wijze lijkt het of oorzaak en gevolg in elkaar overlopen omdat het zelfproces pas opkomt als de geest al werkzaam is en het daarna gaat leiden. **De elementaire voorstellingen van het innerlijke milieu zijn ook de elementaire basis voor de creatie van het Zelf. Dit wordt veroorzaakt doordat deze voorstellingen zo onveranderlijk zijn in vergelijking met andere voorstellingen.** De parameters waarbinnen homeostase moet blijven luisteren namelijk zeer nauw en hoewel het lichaam gedurende een leven sterk verandert geldt dit niet voor het patroon dat de homeostase regelt en waarop de beheersing is gebaseerd.

Het geheugen: van kennisformule tot voorstelling

Eén van de belangrijke verschillen tussen de meeste dieren enerzijds en mensen anderzijds is de werking en omvang van het menselijke geheugen. Een groot deel van de menselijke identiteit wordt gevormd door kennis die we hebben geleerd in het verleden. Dit is wezenlijk anders dan de kennis die de meeste andere dieren hebben. Bij hen is er vaak sprake van aangeboren kennis, ofwel instincten. Zo heeft een kikker weliswaar aangeboren kennis waarmee hij zich kan redden in de wereld maar deze kennis is zeer beperkt en star, waardoor een verandering in zijn omgeving al snel leidt tot grote moeilijkheden voor zijn overleving. Deze aangeboren kennis bestaat uit verzamelingen van zeer eenvoudige formules van het type: als een object (bijvoorbeeld een steen) in het gezichtsveld is, beweeg dan opzij tot het object buiten het gezichtsveld is. Met dergelijke formules kan een kikker goed overleven in zijn natuurlijke omgeving. De mens, en ook de meeste zoogdieren, hebben echter behoefte aan hoogwaardiger informatie om te reageren op hun omgeving. Een grote evolutionaire stap in de ontwikkeling van de geest was dan ook de mogelijkheid om voorstellingen te maken en zo problemen en oplossingen in kaart te brengen. Op deze manier is het mogelijk om op een abstracter niveau te reageren op veranderingen in de wereld. Dit geeft een veel grotere vrijheid. Desondanks zijn kennisformules niet verdwenen als basis van kennis en herinnering. Integendeel, want **hoewel de nieuwe mogelijkheden die voorstellingen bieden in het beheersen en begrijpen van de omgeving en onszelf een grote verbetering inhouden, is de hersencapaciteit veel te beperkt om al deze voorstellingen daadwerkelijk op te slaan.** In plaats daarvan werken

de hersenen zowel met voorstellingen als kennisformules. **De herinneringen worden niet opgeslagen als voorstellingen maar als kennisformules** waardoor er ruimte is voor de opslag van enorme hoeveelheden kennis en herinneringen. **Iets in herinnering oproepen betekent dan ook dat de herinnering die is opgeslagen als een kennisformule wordt gereconstrueerd als een voorstelling.** Als gevolg van deze reconstructie is een herinnering altijd een benadering en geen exacte kopie van het oorspronkelijke beeld. We hebben echter **geen toegang tot de inhoud van deze kennisformules die altijd in het onbewuste blijven.** Alleen voorstellingen kunnen in het bewustzijn komen. Wanneer een voorstelling wordt geactiveerd worden die delen van de hersenen actief die ook actief waren bij de oorspronkelijke waarneming van de voorstelling waarbij we dus de oorspronkelijke waarneming proberen te recreëren.

Zelfbewustzijn is het gevolg van het je eigen maken van voorstellingen door ze emotioneel te bestempelen

Eigenschappen van interne en externe objecten en gebeurtenissen worden gerepresenteerd in de hersenen. Deze voorstellingen worden automatisch gevormd als gevolg van informatie die de hersenen verkrijgen van onze zintuigen en zijn gericht op de potentiële waarde die dit voor ons heeft. Onze bewuste waarneming is echter niet passief. Zoals hiervoor aan de orde kwam **komt het bewustzijn pas op als er een besef ontstaat dat de voorstellingen die de geest creëert de onze zijn. De voorstellingen die automatisch worden gecreëerd blijven onbewust totdat zij van een emotioneel 'stempel' worden voorzien. Een dergelijk stempel geeft aan dat de waarnemingen van belang zijn voor onszelf en daarom naar de voorgrond worden gehaald. Voor het ontstaan van een bewuste geest zijn emoties en gevoelens cruciaal. Als zij namelijk ontbreken dan is er geen mogelijkheid om te bepalen welke voorstellingen van onszelf zijn.** De intensiteit van de emotie bepaalt tevens het belang dat de voorstelling heeft. Hoe sterker de emotie hoe groter het belang en hoe meer invloed het heeft op onze geest. **Wanneer emotionele reacties volledig ontbreken, werkt het bewustzijn niet. Hoe zwakker emoties zijn hoe minder bewustzijn er overblijft.** Dit heeft grote gevolgen voor het succes van de betreffende persoon. Gevoelens zijn namelijk ook van belang voor het regelen van het interne milieu van het lichaam waarbij processen die zich

aan de rand van de marges voor overleving doen gelden, aanvoelen als pijnlijke gevoelens. Voor het creëren van het bewustzijn spelen de volgende aspecten een doorslaggevende rol. Ten eerste zijn er gevoelens die afkomstig zijn van het lichaam zelf die de geest informeert over de homeostase van het lichaam. Daarnaast is er de noodzaak dat er bij de waarneming van externe objecten en gebeurtenissen die gerepresenteerd worden in onze geest een verband kan worden gelegd tussen onszelf en de representaties. De voorstellingen moeten als waardevol en deel van onszelf worden gezien. Een gevolg hiervan is dat er het gevoel ontstaat dat deze representatie kan worden bestuurd en beïnvloed. We worden er eigenaar van. **Wanneer onze emoties worden gedempt door drugs, depressie of een aanvallende omgeving dan zijn we minder goed in staat om te bepalen welke voorstellingen voor ons van belang zijn en kunnen we dus minder goed reageren op de omgeving. Ook raken we vervreemd van ons eigen lichaam** waardoor de mechanismen om homeostase te regelen niet goed meer werken en de overleving in gevaar komt.

Het belang van taal

De menselijke hersenen bestaan uit een linker- en een rechterhelft met elk een eigen specialisatie. Zo is de linkerhersen helft analytisch ingesteld en de bron van rationeel denken en taal, terwijl de rechterhersen helft meer het domein is van ruimtelijk inzicht, kunst en muziek. De linkerhersen helft is ook meer gericht op details, terwijl de rechterhersen helft meer holistisch is en kijkt naar het geheel. Om maximaal te profiteren van de capaciteiten die onze hersenen kunnen bieden is een goede samenwerking tussen beide helften nodig. Toch is er bij de mens een duidelijke dominantie van de linkerhersen helft aanwezig. Dit is ook te zien aan het feit dat het merendeel van de mensheid rechtshandig is. Het is namelijk zo dat de linkerhelft van het lichaam wordt aangestuurd door de rechterhersen helft en de rechterhelft van het lichaam door de linkerhersen helft.

Het bezit van taal is één van de belangrijkste onderscheidende kenmerken van de mens ten opzichte van andere dieren. Met behulp van taal is het mogelijk om met anderen te communiceren en wordt complexe samenwerking in grotere groepen mogelijk. Taal is echter ook van belang voor het individu zelf want **door middel van taal kunnen we complexe begrippen in onze geest vormen.** In het hoofdstuk over het onbewuste zal aan de orde komen dat creativiteit vaak geblokkeerd wordt doordat we

kennis in ons bewustzijn met behulp van taal proberen te ordenen waardoor moeilijk onder woorden te brengen ideeën minder kansen krijgen ook al zijn ze potentieel belangrijker. Desalniettemin is het van groot belang dat we kennis intern goed onder woorden kunnen brengen om er op die manier sterkere grip op te krijgen waardoor het gevoel van eigendom wordt versterkt en ons zelfbewustzijn wordt vergroot. Een groot deel van ons denken gebeurt onder invloed van onze taalvaardigheid. Zo is er in wezen een dialoog met onszelf waarmee we onbewuste processen kunnen sturen en onszelf opdrachten geven waarbij dit tevens leidt tot vorming van een groter zelfbewustzijn.

3. De herkenning van onszelf en anderen en de gevaren van autisme

Zoals in het vorige hoofdstuk aan de orde kwam zijn voorstellingen de elementen waaruit de geest is opgebouwd. **De meest elementaire voorstellingen zijn die van de lichaamsprocessen in het eigen lichaam. Deze voorstellingen zijn representaties van de werking van de lichaamsprocessen.** Dit betekent dat de hersenen de activiteiten van het lichaam in de hersenen representeren en dat dergelijke voorstellingen de basis vormen van de controle van ons lichaam. Daarnaast maken de hersenen tevens representaties van alles dat zich binnen en buiten het lichaam bevindt en dat door onze zintuigen wordt waargenomen. Ook de activiteiten van de hersenen zelf worden door diezelfde hersenen in kaart gebracht. De voorstellingen die dit alles genereert zijn de basis van de menselijke geest.

Het lichaamsbeeld

Hoe kunnen de hersenen het lichaam gewaarworden op een zodanige wijze dat onze geest het lichaam ook ziet als het eigen lichaam? **De lichaamsgebaarwordingen zijn in de hersenen gelokaliseerd in de somatosensorische cortex.** Deze cortex bevindt zich in het midden van de cerebrale cortex en ontvangt gewaarwordingen van tast, pijn, lichaamshouding enzovoort. Elk lichaamsdeel heeft een specifieke lokalisatie in deze cortex. De hoeveelheid hersenmassa die elk deel van het lichaam inneemt bepaalt de gevoeligheid van dit lichaamsdeel. Zo nemen het hoofd en de mond bijna vijftig procent van deze cortex in beslag, waaruit

afgeleid kan worden dat deze lichaamsdelen een grote gevoeligheid hebben. Behalve het feit dat de grootte van de cortex die het lichaamsdeel gewaarwordt niet in gelijke verhouding staat tot de grootte van dit lichaamsdeel, zo is het ook zo dat niet alle lichaamsdelen in de cortex zo geordend zijn als bij het lichaam. In de somatosensorische cortex liggen bijvoorbeeld de duim en het hoofd naast elkaar, en ook liggen de tenen naast de geslachtsdelen. **De grootte en lokalisatie van de verschillende lichaamsdelen in de cortex liggen niet voor 100 procent vast.** De hersenen bezitten een zekere mate van aanpassingsvermogen, ook wel plasticiteit genoemd. Zo kan bij blinden die braille lezen de gevoeligheid van de vingers vergroot worden door vergroting van de hersenmassa in de cortex die verbonden is met de gewaarwording en gevoeligheid van de vingers. In de meeste gevallen betekent deze toename in gevoeligheid dat andere hersendelen worden overgenomen die dan minder gevoelig worden.

Een gerelateerd fenomeen is **het gewaarworden van lichaamsdelen die niet (meer) aanwezig zijn.** Dit is het fenomeen van de **fantomledematen**. Wanneer een persoon een arm is kwijtgeraakt gebeurt het in sommige gevallen dat die persoon zijn arm nog wel 'voelt'. Dit komt omdat delen van de hersenen die de arm voorheen gewaarwerden, worden overgenomen door andere lichaamsdelen, waarbij prikkels van die andere lichaamsdelen kunnen aanvoelen alsof ze van de arm afkomstig zijn. Het feit dat de aanwezigheid van fantomledematen soms ook voorkomt bij mensen die het betreffende lichaamsdeel nooit hebben gehad, is een sterke aanwijzing dat **er een aangeboren schema in de somatosensorische cortex is waar elk lichaamsdeel een bepaalde plek heeft.** Ondanks deze aangeboren indeling is er veel oefening voor nodig om de juiste lichaamsgebaarwording te krijgen. Baby's zijn een lange tijd bewust bezig om hun eigen lichaam te 'leren'. Net als bij alle leerprocessen gaat het geleerde uiteindelijk over in ons onbewuste, zodat we uiteindelijk een onbewust schema hebben voor onze lichaamsgebaarwordingen. Dat er iets mis kan gaan bij het leren van lichaamsgebaarwordingen komt verderop aan de orde.

Herkenning van anderen als deel van onszelf; spiegelneuronen

Baby's dienen hun eigen lichaam te leren kennen om zo tot een coherent zelfbeeld te komen. Ze moeten daarnaast ook de sociale omgeving op een

vergelijkbare wijze leren kennen en incorporeren in het Zelf. Hiertoe dienen we de geest van de ander te leren 'lezen'. Dat dit noodzakelijk is volgt uit het feit dat als het geestelijk leven van een persoon enkel toegankelijk zou zijn voor die specifieke persoon, het niet mogelijk is om te communiceren met een ander, want er zou nooit overeenstemming over ervaringen en hun betekenis kunnen bestaan. Zo zou iedere persoon volledig afgesloten zijn van de ander. Dat **er een aangeboren mogelijkheid tot het lezen van andermans geest bestaat**, is onder andere af te leiden uit de aangeboren mogelijkheid voor taalverwerving die elk mens bezit. De menselijke taal is een exclusief sociaal fenomeen en heeft geen betekenis als je enkel het individu als maat neemt. De vraag is dan ook niet zozeer òf we andere geesten kunnen lezen, maar hoe we dat doen. Hierbij is het grote probleem dat er geen directe verbinding tussen de ander en ons is. De gedachten van de ander zijn niet direct waarneembaar. Het gedrag daarentegen is wel direct waarneembaar en hierin ligt dan ook de sleutel tot het herkennen van de ander als deel van onszelf. **Het gedrag dat we waarnemen bij de ander wordt geïnterpreteerd en zo 'weten' we wat de ander voelt en denkt. Dit gebeurt naar analogie van ons eigen bewustzijn; we beelden ons in wat wij in die situatie zouden doen.** Er zijn grofweg twee theorieën die beschrijven hoe dit proces in zijn werk gaat. De eerste theorie stelt dat we een theorie hebben die het waargenomen gedrag en de context verbindt met bepaalde geestelijke staten. Dit is dus een sterk *cognitieve-theorie*, waarbij **we door middel van logisch denken bepalen wat de ander denkt en voelt.** De tweede theorie wordt de *simulatie-theorie* genoemd, waarbij **we de situatie waarin de ander zich bevindt in onze geest simuleren.** Vooral de tweede theorie heeft veel empirische ondersteuning gekregen. Zo is het bestaan van *spiegelneuronen* aangetoond, wat inhoudt dat de **hersencellen zowel actief zijn als de persoon een taak zelf uitvoert als wanneer hij een ander die activiteit ziet verrichten.** Dezelfde hersendelen worden geactiveerd bij het zien van een emotie als wanneer zij werkelijk wordt gevoeld. **Op deze wijze voelen we wat een ander voelt en denken we wat een ander denkt.** Dit zijn aangeboren en automatische processen die ervoor zorgen dat onze hersenen bij wijze van spreken in direct contact staan met die van anderen zonder dat er sprake is van een fysieke verbondenheid of van paranormale gaven. Specifieke hersendelen worden geactiveerd bij bepaalde gedachten. Wanneer dezelfde hersendelen worden geactiveerd bij het zien van een taak of emotie als wanneer men zelf de taak uitvoert, komt de vraag op hoe we dan het verschil tussen de eigen

activiteiten en die van anderen kunnen onderscheiden. Allereerst is het zo dat dezelfde hersendelen weliswaar worden geactiveerd, maar dat de neuronen krachtiger vuren bij activiteiten van onszelf als bij activiteiten van de ander. Het verschil zit dan voornamelijk in de gradatie van activatie. Dit is natuurlijk een zeer onbetrouwbaar onderscheid en op deze manier is het niet goed mogelijk om jezelf van de ander te onderscheiden, zodat je wellicht automatisch handelingen gaat uitvoeren die een reactie zijn op de handelingen die je ziet maar die niet op jou van toepassing zijn maar op de ander. De hersenen hebben daarentegen nog een ander mechanisme dat de verdeling tussen het Zelf en de ander mogelijk maakt. Zo zijn er neuronen gevonden die men 'superspiegelneuronen' noemt omdat zij **een soort hogere en controlerende instantie vormen boven de spiegelneuronen**. Deze superspiegelneuronen worden geactiveerd wanneer mensen een handeling zelf uitvoeren, terwijl er geen activiteit is wanneer men de handeling enkel bij een ander ziet. **Door de interactie tussen spiegelneuronen en superspiegelneuronen zou men dan 'weten' of men een handeling of imitatie dient te stellen omdat de gebeurtenis betrekking heeft op de eigen persoon, of dat men niets moet doen als het een ander betreft**. Als deze interactie niet goed werkt ontstaat dan ook al gauw de mogelijkheid tot een te grote of juist te kleine identificatie met de ander.

Autistische stoornissen

Bij autisme gaat er iets mis bij het gewaarworden van anderen en hun belevingswereld. Dit zorgt ervoor dat men geen echte sociale contacten met anderen kan leggen en geïsoleerd raakt van de gemeenschap en zichzelf. Omdat mensen van nature sociale wezens zijn en succes en geluk in het leven alleen te vinden zijn binnen een bepaalde gemeenschap, heeft dit grote gevolgen. **Autisme en aanverwante stoornissen zoals ADHD en Asperger zijn echter niet het gevolg van een genetische predispositie, maar worden veroorzaakt door een gevaarlijke, ondermijnende en aanvallende wereld.** De argumenten die deze stelling onderbouwen zijn onder andere te vinden in de obsessieve controle die een belangrijk kenmerk is van autistisch gedrag. Autisten raken in paniek wanneer ze in een ongestructureerde situatie terechtkomen. **Deze angst wordt overwonnen door obsessieve en totale controle van de eigen persoon en dus ook van de situatie.** De gevaren van de wereld

komen zodanig bedreigend over dat de persoon probeert om die gevaren te weerstaan en te controleren door zichzelf een overdaad van regels op te leggen. Dit is vergelijkbaar met een bureaucratische organisatie die formele regels invoert om zich te beschermen tegen misbruik.

Een ander kenmerk van autisme is het feit dat sociale contacten zeer moeilijk zijn op te bouwen en dat vriendschap daardoor bijna niet mogelijk is, want daarbij moet je je openstellen voor de ander, wat een mogelijkheid tot misbruik toelaat. Een verklaring die vaak wordt gegeven voor de slechte communicatieve vaardigheden van autisten is dat ze niet in staat zouden zijn om zich in anderen in te leven en daardoor geen empathie kunnen voelen. Een ontmoeting met een autist is dan altijd formeel en afstandelijk. Dat autisme een reactie is op een gevaarlijke omgeving komt ook naar voren wanneer we kijken naar bepaalde omstandigheden waarbij het lijkt of het autisme als sneeuw voor de zon verdwijnt. Het beste voorbeeld hierbij is wanneer autisten in contact komen met dieren. Dan durven ze zich vaak wel open te stellen. **Dat autisten wel sociaal gedrag kunnen vertonen tegenover paarden en niet tegenover mensen, geeft een goede indicatie dat het niet het inlevingsvermogen en de sociale vaardigheden op zich zijn, maar dat het door de situatie komt; een paard is niet bedreigend maar een mens wel.**

Ook het feit dat **een vernauwing van het bewustzijn een kenmerk van autisme is** geeft aan dat het een reactie op een (vermeende) bedreiging is, want wanneer een 'normaal' persoon in een stressvolle situatie komt waarin hij (psychisch) wordt aangevallen, dan zal zijn bewustzijn ook vernauwen, net als bij autisten. **Autisme is dan ook een normale reactie op een gevaarlijke en bedreigende situatie. Deze situatie wordt het hoofd geboden door middel van strikte, zichzelf opgelegde, regels.** Een dergelijke situatie is er één waarbij er een strijd om macht plaatsvindt. De autistische persoon zal proberen de macht over zijn wereld te krijgen, waarbij de ander enkel een pion wordt in zijn wereld. Wanneer autistische personen zich op een specifiek vakgebied storten is er een goede mogelijkheid dat ze erg succesvol kunnen zijn en zo veel macht kunnen vergaren. Hiervan zijn vele voorbeelden te bedenken; bijvoorbeeld een professor die zich heeft gespecialiseerd in een vakgebied, zichzelf strikte regels oplegt, bureaucratisch is, hard werkt en contactgestoord is.

Bij ADHD, dat verwant is aan het autisme, is er nog iets extra's aan de hand, namelijk dat de persoon zich niet kan concentreren op de

belangrijke dingen in het leven, zoals het volgen van goed onderwijs. Een gebrekkige opleiding gekoppeld aan slechte sociale vaardigheden en een beperkte levenswereld zorgen er dan voor dat dergelijke personen ongelukkig en onsuccesvol zijn in het leven. De persoon met ADHD is dan zelfs zijn motivatie kwijt om te proberen gelukkig te worden, zodat in die zin de persoon met ADHD in een nog slechtere situatie zit en/of nog meer onderdrukt wordt dan diegene met het 'gewone' autisme.

Niet elk egocentrisch gedrag moet worden gekenmerkt als autistisch of ADHD, want vaak is het ook een strategie in de competitie voor een belangrijke positie, waarbij het 'autistische' of ADHD-gedrag gelijk staat aan een wil tot macht ten koste van de ander. Dit wordt soms ook weleens gezien als 'boerenbotheid', maar is een onbeholpen manier om macht over de ander te krijgen. Wanneer een persoon die claimt te lijden aan autisme of ADHD concurreert met anderen binnen een bepaalde gemeenschap voor een hoge positie binnen die gemeenschap, dan is het meestal een wil tot macht, omdat een 'werkelijke' autist de sociale eisen niet zou opmerken en de positie ook niet zou wensen. Daar deze competitie in veel gevallen plaatsvindt, kan geconcludeerd worden dat autisme meestal tot uiting komt in een wil tot macht van een persoon die wordt onderdrukt.

Er zijn veel aanwijzingen dat een gelukkig en succesvol leven voor een steeds groter deel van de bevolking minder vanzelfsprekend is geworden. Deze aanwijzingen bestaan uit het vaker voorkomen van psychische stoornissen die het functioneren in de maatschappij ernstig belemmeren. Eén daarvan is autisme, dat de laatste decennia steeds vaker wordt gediagnosticeerd. Een kenmerk van autisme is dat men een obsessieve controle probeert te krijgen over de eigen gedachten. Daarnaast is een kenmerk van autisme dat gedrag zeer vaak wordt herhaald en dat dit gedrag op een bepaald niveau zinvol is, maar uiteindelijk geen doel heeft; in essentie zinloos gedrag wordt eindelijk herhaald. **Vervlakking van emoties en een vermindering van inlevingsvermogen zijn ook belangrijke kenmerken van autisme.** Ten slotte zorgt autisme er ook voor dat het moeilijker is om bewust de aandacht ergens op te richten en het vast te houden en dat het bewustzijn vernauwt; **de wereld van de autist wordt kleiner.** Autismen is een diagnose die vaak al bij zeer jonge kinderen wordt gesteld en dit heeft bij sommigen geleid tot de conclusie dat (de kwetsbaarheid voor) autisme aangeboren is. Dit is echter in tegenspraak met het feit dat autisme nu veel meer voorkomt dan vroeger en dat de

oorzaak evengoed kan liggen in de verharding van de maatschappij die via de ouders en hun directe omgeving het kind beïnvloeden.

Autisme zorgt ervoor dat het kind geen goede verbindingen met zijn omgeving kan opbouwen. In de bespreking over het lichaamsbeeld en de spiegelneuronen kwam aan de orde hoe een kind zijn eigen lichaam en andere personen moet leren gewaarworden. Bij autisme gaat er blijkbaar iets mis bij het gewaarworden van anderen. Omdat mensen van nature sociale wezens zijn, is de onderontwikkeling van het inlevingsvermogen vergelijkbaar met het missen van gevoel in een deel van het eigen lichaam. Zoals al aan de orde kwam bij de bespreking van de spiegelneuronen zal bij mensen die niet autistisch zijn een simulatie optreden in de hersenen bij het zien van een ander in een specifieke situatie; we simuleren de situatie waar de ander zich in bevindt in onze geest. Ondersteunend bewijs hiervoor komt onder andere door studies met autisten.

De klassieke test om te zien of men zich voldoende in een ander kan inleven, bestaat uit de volgende onderzoekopstelling: een proefpersoon ziet een korte film waarin persoon A een koekje in een koektrommel doet en daarna de kamer verlaat. Vervolgens komt een andere persoon binnen die het koekje uit de koektrommel haalt en in de kast legt. Dan komt persoon A weer binnen. De vraag is nu waar hij het koekje zal zoeken, in de koektrommel of in de kast? Het blijkt dat kinderen jonger dan vier jaar denken dat de persoon zal zoeken in de kast, omdat ze ervan uitgaan dat hij evenveel informatie heeft als het kind zelf, dat zag dat het koekje werd verplaatst en er dus van uitgaat dat de persoon het ook weet. Vanaf ongeveer vier jaar slagen normale kinderen voor deze test en begrijpen ze dat de persoon niet weet dat het koekje is verplaatst. Ook kinderen met het Downsyndroom slagen voor deze test. Autistische kinderen daarentegen slagen niet voor de test. Bij andersoortige tests waar de intelligentie en andere cognitieve vaardigheden worden gemeten scoren autistische kinderen vaak even goed als normale kinderen, terwijl kinderen met het Downsyndroom slecht scoren. Dit is een sterke aanwijzing dat de simulatietheorie werkelijk zo werkt en dat er geen sprake is van een cognitieve theorie, want als de laatste correct zou zijn dan zouden autistische kinderen voor de test moeten slagen en kinderen met het Downsyndroom niet.

Het grote probleem bij autisten is dat ze niet in staat zijn om andermans gedachten te lezen en zodoende kunnen ze geen goede verbinding maken met de omgeving. De obsessie met controle en de